

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ 2016

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΣΕΕ

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ 2016

Διορθώσεις: Γιώργος Σαμουρέλης

Ηλεκτρονική σελιδοποίηση: *ΣΥΝΘΕΣΗ*

Β. Γραμέλης – Λ. Πεδιώτη, e-mail: info@synthesi-print.gr

Σχεδίαση εξωφύλλου: Λ. Πεδιώτη

Σχήμα 20.5 x 29.7, Σελίδες: 304

Copyright: INEMY, Αθήνα 2016

*Απαγορεύεται κάθε ολική ή μερική αναπαραγωγή του έργου
με οποιονδήποτε τρόπο χωρίς την έγγραφη άδεια του εκδότη.*

Ινστιτούτο Εμπορίου και Υπηρεσιών της ΕΣΕΕ

Πετράκη 16, 105 63 Αθήνα

Τηλ.: 210.32.59.170, Fax: 210.32.59.229

www.inemy.gr, e-mail: info@inemy.gr

Κεντρική διάθεση: INEMY, Πετράκη 16

Πρόλογος του προέδρου της ΕΣΕΕ κ. Βασίλη Κορκίδη

Θα ήθελα για ακόμα μία χρονιά να καλωσορίσω την *Ετήσια Έκθεση Ελληνικού Εμπορίου*, την ερευνητική προσπάθεια της Ελληνικής Συνομοσπονδίας Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας που για 16 χρόνια προσπαθεί να συγκροτήσει ένα σώμα τεκμηρίων και δεδομένων για την κατάσταση της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας. Η φιλοδοξία αυτής της έκδοσης είναι να παραδώσει στον επιχειρηματία, στον ερευνητή και στον ενδιαφερόμενο πολίτη μια διαχρονική εικόνα της αγοράς: της εξέλιξης των ποσοτικών της στοιχείων, της ανόδου και της πτώσης τους, των μελλοντικών προοπτικών της. Όλη η συλλογή των δεκαέξι τόμων είναι ένας χάρτης καταγραφής και ταξινόμησης των στοιχείων που συγκροτούν τη φυσιογνωμία της ελληνικής μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας και μία πολύτιμη παρακαταθήκη για την οποία είμαστε ιδιαίτερα υπερήφανοι. Η ΕΣΕΕ πάντοτε λειτουργούσε και παρέμβαινε στη δημόσια σφαίρα επί τη βάση τεκμηριωμένων θέσεων και προτάσεων. Τη λογική αυτή υπηρετεί με εξαιρετική συνέπεια ο τόμος που κρατάτε στα χέρια σας.

Με το πέρας του 2016 κλείνουμε εννέα χρόνια κρίσης από το 2008. Κλείνουμε εννέα χρόνια δυσπραγίας και ύφεσης που έπληξαν πρωτευτόντως την ελληνική ΜμΕ επιχειρηματικότητα. Είναι κοινός τόπος στους περισσότερους στη δημόσια σφαίρα ότι η πολυεπίπεδη κρίση που βίωσε η ελληνική κοινωνία σε όλη αυτή την περίοδο επέδρασε καταλυτικά στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική ζωή της χώρας. Διαμόρφωσε ένα πλαίσιο συλλογικής απαισιοδοξίας που επισωρεύθηκε ως αρνητικό κλίμα στην αγορά, αλλά ταυτόχρονα δημιούργησε και τους όρους της υπέρβασής του με ατομικές και συλλογικές προσπάθειες που επιφέρουν ρήγματα στην κατάσταση της κρίσης. Οι μικρομεσαίοι της αγοράς επέδειξαν ευρηματικότητα και επιστράτευσαν το σύνολο της πείρας τους. Κάποιοι άντεξαν στις πιέσεις, κάποιοι άλλοι δυστυχώς υποχρεώθηκαν να κλείσουν. Σε κάθε περίπτωση, όλες αυτές οι εμπειρίες χαρτογραφούν μία κοινωνική ομάδα που δεν υποχώρησε μπροστά στην αδυσώπητη πίεση αλλά διεκδίκησε το παρόν και το μέλλον της. Αυτή η πραγματικότητα φέρει μία συγκρατη-

μένη αισιοδοξία· επιβάλλει όμως και την άμεση αντιμετώπιση των προβλημάτων της αγοράς από τους αρμόδιους φορείς, για να φανεί ένα, έστω, ακνό φως στο βάθος του τούνελ της κρίσης.

Τι πρέπει να γίνει; Πώς πρέπει να μεθοδεύσει η ελληνική κοινωνία την έξοδό της από την κρίση; Από τη σκοπιά της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας η ανάταξη της οικονομίας περνά μέσα από την επανεκκίνηση της αναπτυξιακής διαδικασίας. Όσο συνεχίζεται η συνθήκη της φορολογικής ασφυξίας, της παντελούς έλλειψης ρευστότητας, της καταναλωτικής συρρίκνωσης και της οικονομικής αβεβαιότητας, ο στόχος της ανάκαμψης φαντάζει μακρινός και, επί της ουσίας, ο οικονομικός χρόνος των επιχειρήσεων αρχίζει να στερεύει. Επομένως πρέπει, καταρχήν, να προσπαθήσουμε βήμα βήμα να απαλλαγούμε από το περιοριστικό πλαίσιο που θέτουν οι δανειστές, και παράλληλα, μέχρι αυτό να ισχύσει, να αναζητήσουμε τρόπους συνεπικουρίας των μικρομεσαίων της αγοράς εντός προγράμματος. Εν συνεχεία, οφείλουμε επειγόντως –και αυτό πρέπει να προκύψει μετά από εθνική συνεννόηση και σύμπνοια– να καταρτίσουμε το αναπτυξιακό σχέδιο της επόμενης ημέρας, να καταλήξουμε σε έναν κοινά αποδεκτό οδικό χάρτη που θα δεσμεύει και τις μελλοντικές κυβερνήσεις. Αυτό μπορεί να είναι αποτέλεσμα μιας εκτεταμένης διαβούλευσης στη δημόσια σφαίρα αφενός, και του κοινωνικού διαλόγου αφετέρου, τον οποίο η ΕΣΣΕ εξακολουθεί να θεωρεί ένα από τα θεμέλια της σύγχρονης δημοκρατικής πολιτικής.

Σε κάθε περίπτωση, η ΕΣΣΕ εντοπίζει διαχρονικά ορισμένα πεδία παρέμβασης που θεωρεί ότι είναι γόνιμα για την προώθηση των αναπτυξιακών προοπτικών της οικονομίας:

Πρώτον, οι προοπτικές του τομέα του διαμετακομιστικού εμπορίου. Η Ελλάδα πληροί όλες τις προϋποθέσεις ώστε να μετατραπεί σε βασικό διαμετακομιστικό κέντρο της νοτιοανατολικής Μεσογείου και να καταστεί η κύρια πύλη εισόδου εμπορευμάτων από την Ανατολή προς την κεντρική και τη δυτική Ευρώπη και, φυσικά, προς όλες τις γειτονικές βαλκανικές χώρες. Σε αυτό το πλαίσιο, απαραίτητη προϋπόθεση για την υιοθέτηση ενός μοντέλου ανάπτυξης που θα προσιδιάζει σε διεθνή πρότυπα και θα συντελέσει στην αύξηση του ποσοστού εξυπηρέτησης του διερχόμενου φορτίου εμπορευμάτων αποτελεί ο εκσυγχρονισμός και η αναβάθμιση του υφιστάμενου συστήματος υποδομών, μεταφορών και υπηρεσιών logistics, ενός κλάδου (του εφοδιαστικού) που συμβάλλει κατά 10,8 στη διαμόρφωση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της χώρας.

Δεύτερον, η βελτίωση των ήδη υπαρχόντων και η ανάπτυξη νέων εργαλείων χρηματοδότησης. Σε αυτά θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν:

Η αναβάθμιση του ΕΤΕΑΝ, ο οποίος πρέπει να καταστεί ένα εργαλείο που θα έχει αποκλειστικό στόχο τη χορήγηση πιστώσεων ή άλλων μέσων χρηματοοικονομικής τεχνικής, αλλά και τη μεταφορά τεχνογνωσίας στις επιχειρήσεις μικρού και μεσαίου μεγέθους, που αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία της εγχώριας οικονομίας. Ο ΕΤΕΑΝ, με τη συνδρομή των φορέων εκπροσώπησης της εγχώριας μικρής και μεσαίας επιχειρηματικότητας, θα αναβαθμίσει τις παρεχόμενες προς τις επιχειρήσεις υπηρεσίες μέσω: της διεύρυνσης του δανεισμού με τη χορήγηση μικροπιστώσεων· της πρόβλεψης για σχεδιασμό όσο το δυνατόν περισσότερων και ευέλικτων εγγυοδοτικών προϊόντων· της διεύρυνσης της συμμετοχής στο κεφάλαιο των επιχειρήσεων – όχι μόνο για τις start-ups, οι οποίες εν πολλοίς δεν υπάρχουν στην ελληνική αγορά, αλλά και για τα follow-ups και τα restarts.

Επιπλέον, δεδομένων των ιδιαιτεροτήτων που εμφανίζει η ελληνική αγορά, η παροχή μικροπιστώσεων συνιστά μία αξιόλογη προοπτική που αναμένεται να αναθερμάνει την εγ-

χώρια οικονομία. Η χρηματοδότηση επιχειρηματικών σχεδίων με ποσά της τάξεως των 5.000-15.000 € αναμένεται να προσδώσει την απαραίτητη ώθηση σε νέους κυρίως επιχειρηματίες, καλύπτοντας την καταγεγραμμένη έλλειψη ιδίων κεφαλαίων. Παράλληλα, και σε βάθος χρόνου, θα αποδειχθεί μία κερδοφόρα τακτική και για τα πιστωτικά ιδρύματα καθώς, λόγω της ευρείας διασποράς, θα οδηγήσει σε περιορισμό του ρίσκου-κινδύνου που αυτά αναλαμβάνουν. Ταυτόχρονα, η δυνατότητα συνδυασμού των μικροπιστώσεων με τη χρήση εγγυοδοτικών προϊόντων –η συνεισφορά των οποίων στην τόνωση της επιχειρηματικότητας την τελευταία πενταετία υπήρξε καθοριστικής σημασίας– θα αποβεί άκρως ευεργετική για τον επιχειρηματικό κόσμο.

Τέλος, νέες πηγές χρηματοδότησης όπως το crowdfunding και το venture capital. Το crowdfunding (συμμετοχική χρηματοδότηση) είναι μία νέα δημοφιλής μέθοδος για την άντληση κεφαλαίων από μεγάλο αριθμό ενδιαφερόμενων, κατά κύριο λόγο μέσω του διαδικτύου. Έχει ως σημείο αναφοράς την άντληση κεφαλαίων για νεοσύστατες εταιρίες (start-ups) ή άλλα εμπορικά εγχειρήματα και λειτουργεί συνήθως μέσω μίας ιστοσελίδας στην οποία έχει πρόσβαση το κοινό. Απαιτείται η σύσταση ενός συντονιστικού φορέα, ο οποίος θα καθορίσει το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας και εποπτείας της συγκεκριμένης μορφής χρηματοδότησης.

Ο θεσμός του venture capital αναφέρεται σε επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν πρόβλημα ρευστότητας ή ανεύρεσης ιδίων κεφαλαίων, με αντάλλαγμα τη συμμετοχή των επενδυτών (νέα funds) στη διοίκηση της επιχείρησης. Πεδίο εφαρμογής του συγκεκριμένου σχήματος θα πρέπει να αποτελέσουν τόσο οι νεοφυείς επιχειρήσεις (start-ups) όσο και οι υφιστάμενες που χρήζουν αναδιάρθρωσης και οι οποίες, κατά κοινή ομολογία, αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία. Το venture capital μοιράζεται με μία επιχείρηση το ρίσκο και, ως εκ τούτου, περιμένει να αμειφθεί με υψηλές αποδόσεις, ισάξιες με εκείνες του επιχειρηματία.

Τρίτον, ένα πεδίο που παρέχει ευκαιρίες για το ελληνικό εμπόριο είναι ο τομέας της ψηφιακής οικονομίας. Το ηλεκτρονικό εμπόριο είναι πλέον μία πολύ σημαντική ευκαιρία για τις επιχειρήσεις να διευρύνουν το πελατολόγιό τους και να μειώσουν τα κόστη τους. Η ανάπτυξη του ανταγωνισμού και η λειτουργία της ψηφιακής αγοράς έχει κάποιες προϋποθέσεις που πρέπει να εκπληρωθούν για να έλθουν τα αναμενόμενα οφέλη. Πρέπει να εξετάσουμε τη φορολογία αυτών των επιχειρήσεων και πρέπει επίσης να ενισχύσουμε τις επιχειρήσεις σε B2B και B2C εμπόριο από απόσταση. Πρέπει να μεριμνήσουμε για την εκπαίδευση των συναδέλφων στις ψηφιακές πρακτικές. Πρέπει να αναζητήσουμε και να ταξινομήσουμε λύσεις για τα όποια προβλήματα προκύπτουν λόγω κρίσης και πρέπει να μεριμνήσουμε για τη χρηματοδότηση αυτών των προσπαθειών.

Τέταρτον, είναι αναγκαία η υπογραφή μιας νέας συμφωνίας για την απασχόληση μεταξύ κοινωνικών εταίρων και κυβέρνησης, η οποία να διέπεται από την αρχή της «επιδότησης της απασχόλησης αντί της ανεργίας» και να εντάσσεται στο πλαίσιο της αντιμετώπισης των ζητημάτων της αξιοποίησης του εργατικού δυναμικού της χώρας, κάνοντας τα προγράμματα του ΟΑΕΕ ελκυστικά για εργοδότες και εργαζομένους, και στηρίζοντας παράλληλα την επιχειρηματικότητα.

Κοντά σε όλα αυτά υπάρχουν και οι βραχυπρόθεσμες προτάσεις της ΕΣΕΕ που κατατεθήκαν στην πολιτική ηγεσία της χώρας και απορρίφθηκαν από τους «θεσμούς». Τις επαναφέρουμε στον δημόσιο διάλογο γιατί τις θεωρούμε προαπαιτούμενα για την επιβίωση των ΜμΕ επιχειρήσεων. Η πρώτη πρόταση αφορά τη θεσμοθέτηση και λειτουργία ενός ειδικού

«ακατάσχετου» αλλά, ουσιαστικά, «τροφοδότη λογαριασμού» δημοσίου και λειτουργικών εξόδων της επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα, αναφερόμαστε στην παροχή δυνατότητας γνωστοποίησης ενός λογαριασμού σε πιστωτικό ίδρυμα, ο οποίος θα μπορεί, ακόμη και μετά την εντολή δέσμευσης, να τροφοδοτεί τις βασικές λειτουργίες της επιχείρησης με πάγιες τραπεζικές εντολές (πληρωμές: μισθοδοσίας, οφειλών προς το δημόσιο και ασφαλιστικά ταμεία, λογαριασμών ΔΕΚΟ, ενοικίων και προμηθευτών). Ο λογαριασμός θα συνδεθεί με τις εισπράξεις της επιχείρησης από χρήση πλαστικού χρήματος και e-banking εκ μέρους των καταναλωτών, ενώ το ύψος του ακατάσχετου ποσού θα καθοριστεί, ως ποσοστό, βάσει των απολογιστικών δεδομένων της οικονομικής λειτουργίας κάθε επιχείρησης. Η δεύτερη πρόταση αφορά μία βελτιωμένη έκδοση της «βοήθειας» από τη ρύθμιση των 100 δόσεων για ληξιπρόθεσμες οφειλές προς την εφορία. Ζητούμενο θα πρέπει να είναι η άμεση αναστολή της ισχύος των δυσμενών προϋποθέσεων που κάνουν πιο εύκολη την απένταξη των οφειλετών και οι οποίες άρχισαν να εφαρμόζονται από 1/7/2016, καθώς και η διάσωση της υφιστάμενης ρύθμισης των 100 δόσεων χωρίς όμως μεταβολές και αλλαγές μέχρι και 31/12/2017.

Στο πλαίσιο αυτό είμαι βέβαιος ότι η *Ετήσια Έκθεση Ελληνικού Εμπορίου 2016* θα αναδείξει τα προβλήματα της ΜμΕ επιχείρησης και θα συμβάλει στον προβληματισμό για το αναπτυξιακό μέλλον της χώρας. Θέλω να συγχαρώ τους συντελεστές και τους επιμελητές του τόμου και να σας ευχηθώ καλή ανάγνωση.

Το Ινστιτούτο Εμπορίου και Υπηρεσιών (INEMY)

Με ιδιαίτερη τιμή και χαρά παρουσιάζουμε την *Ετήσια Έκθεση Ελληνικού Εμπορίου* για το 2016, μία έκδοση με μεγάλη σημασία για το Ινστιτούτο, καθώς πρόκειται για ένα πολύτιμο υλικό που τεκμηριώνει τις τάσεις και τις μεταβολές στην απασχόληση, στην οικονομία και στην εμπορική δραστηριότητα. Εφέτος κατέστη δυνατό για πρώτη φορά να διεξαγάγουμε την καθιερωμένη έρευνά μας σε εμπορικές επιχειρήσεις ενσωματώνοντας ουσιαστικές καινοτομίες στη μεθοδολογία και στην επεξεργασία των δεδομένων.

Τα τελευταία εννέα χρόνια το Ινστιτούτο Εμπορίου και Υπηρεσιών (INEMY) της ΕΣΕΕ μελετά και καταγράφει με επιστημονικό τρόπο και σε συστηματική βάση τις εξελίξεις στον κλάδο του εμπορίου και εν γένει στην επιχειρηματικότητα, ενώ παράλληλα παρακολουθεί την πορεία της ελληνικής οικονομίας και ερμηνεύει τις τάσεις της ώστε να τεκμηριώνει τις θέσεις της ΕΣΕΕ αλλά και να διατυπώνει προτάσεις πολιτικής για το εμπόριο.

Η ανά χείρας έκδοση αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο το οποίο αναλύει τις τάσεις και τις μεταβολές που παρουσίασε ο κλάδος του εμπορίου το 2016 στην απασχόληση, στα οικονομικά αποτελέσματα και στην κεφαλαιουχική διάρθρωση, ενώ παράλληλα αποτυπώνει τις μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα και στο διεθνές περιβάλλον. Για πρώτη φορά παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του λιανικού εμπορίου την τελευταία εξαετία μέσω της ανάλυσης του Δείκτη Κύκλου Εργασιών και του Δείκτη Όγκου στο λιανικό εμπόριο, με σκοπό την πληρέστερη απεικόνιση και κατανόηση της εξέλιξης του λιανικού εμπορίου τα τελευταία κρίσιμα χρόνια.

Σε αντίθεση με προηγούμενες *Εκθέσεις*, φέτος έγιναν ορισμένες μεθοδολογικές και ουσιαστικές αλλαγές στη δειγματοληπτική έρευνα που πραγματοποιεί παραδοσιακά το Ινστιτούτο σε εμπορικές επιχειρήσεις. Μία καινοτομία του συγκεκριμένου τεύχους έναντι των προηγούμενων αποτελεί η νέα δειγματοληπτική έρευνα επιχειρήσεων του Ινστιτούτου, η οποία συγκεντρώνει μεγάλο μέγεθος παρατηρήσεων για το λιανικό εμπόριο. Η επιλογή της εμβάθυνσης στο λιανικό εμπόριο δεν ήταν τυχαία· προέκυψε εξαιτίας του κενού που εντοπίζεται στα ποσοτικά μεγέθη των εμπορικών επιχειρήσεων και ιδιαίτερα των μικρών και πολύ μικρών που, ενώ αντιπροσωπεύουν ένα σημαντικό ποσοστό του συνόλου, υποεκπροσωπούνται τόσο στους «πραγματικούς αριθμούς» που αφορούν τις επιχειρήσεις του λιανικού εμπορίου όσο και στα γενικότερα στοιχεία. Ωστόσο, πρόκειται για μια άσκηση σε «αχαρτογράφητα νερά», μιας και αναλύθηκαν κυρίως στοιχεία επιχειρήσεων τα οποία δεν αποτυπώνονται σε ισολογισμούς και σε πολλές έρευνες. Επιπλέον, καινοτομία της έρευνας αποτελεί η στάθμιση του δείγματος με κατάλληλους αναγωγικούς συντελεστές, ούτως ώστε οι εκτιμήσεις των παραμέτρων του να γενικευτούν στον πραγματικό πληθυσμό-στόχο.

Η συγκεκριμένη ερευνητική πρωτοβουλία επισφραγίστηκε με τη συνεργασία του Τμήματος Έρευνας, Μελετών & Δεδομένων του ΙΝΕΜΥ με το Τμήμα Δεικτών Λιανικών Πωλήσεων της Διεύθυνσης Οικονομικών και Βραχυχρόνιων Δεικτών της ΕΛΣΤΑΤ. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω προσωπικά τον κ. Ιωάννη Νικολαΐδη, προϊστάμενο του τμήματος, και την κα Κατερίνα Μερτίκα. Επίσης, ευχαριστώ θερμά τα επιστημονικά στελέχη του Ινστιτούτου για την αφοσίωσή τους τόσο στην ολοκλήρωση της *Ετήσιας Έκθεσης* όσο και στο καινοτόμο εγχείρημά μας.

Φέτος, με πιο βαθιά πίστη από κάθε άλλη χρονιά, θεωρούμε ότι η *Έκθεση* θα συμβάλει ουσιαστικά στη βαθύτερη κατανόηση των χαρακτηριστικών των επιχειρήσεων του πραγματικού εμπορίου μέσα στην κρίση και θα αποτελέσει τη βάση για ειδικές και στοχευμένες μελέτες.

Κλείνοντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους συντελεστές της *Έκθεσης* γι' αυτή την εξαιρετική δουλειά. Οφείλω επίσης να ευχαριστήσω θερμά το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΣΕΕ και ιδιαίτερα τον πρόεδρο κ. Βασίλη Κορκίδη και τον γενικό γραμματέα κ. Γιώργο Καρανίκα για την αμέριστη συμπαράσταση, ενθάρρυνση και στήριξη στο έργο μας, αλλά και για τη θετική αντιπροσφορά τους σε καινοτόμες ιδέες.

Βάλια Αρανίτου
Διευθύντρια ΙΝΕΜΥ
Επίκουρη καθηγήτρια
Πανεπιστημίου Κρήτης

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	13
Βασικές διαπιστώσεις	15
Μέρος Πρώτο	
Το οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον	19
1.1. Το διεθνές οικονομικό περιβάλλον κατά το 2016 και η Ελλάδα	21
Εξέλιξη ρυθμών ανάπτυξης	22
Ευρωζώνη	22
Ηνωμένο Βασίλειο	24
Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής	25
Ιαπωνία	26
Κίνα	27
Διεθνές εμπόριο προϊόντων και τιμές βασικών εμπορευμάτων	29
Μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα	31
1.2. Η οικονομική δραστηριότητα στον κλάδο του εμπορίου στην Ελλάδα	34
1.2.1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις και μεθοδολογία	34
1.2.2. Η συμμετοχή του εμπορίου στην ελληνική οικονομία και η πορεία της ιδιωτικής κατανάλωσης	35
1.2.3. Η εξέλιξη του κύκλου εργασιών και δείκτη όγκου 2010-2015 στο λιανικό εμπόριο	38
1.2.4. Η πορεία του ΔΚΕ στο χονδρικό εμπόριο, 2010-2015	49
1.2.5. Ο δείκτης κύκλου εργασιών στον τομέα των αυτοκινήτων [εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων και μοτοσυκλετών (ΣΤΑΚΟΔ 45) και εμπόριο αυτοκινήτων (ΣΤΑΚΟΔ 451)] – εποχικά διορθωμένα στοιχεία (2010=100)	51
1.2.6. Εισαγωγές-εξαγωγές αγαθών (συμπεριλαμβανομένων των πετρελαιοειδών – ανά κατηγορίες τυποποιημένης ταξινόμησης του διεθνούς εμπορίου)	52
1.2.7. Χρηματοδότηση επιχειρήσεων	56
Μέρος Δεύτερο	
Η απασχόληση στο εμπόριο: Διάρθρωση και εξελίξεις	59
2.1. Η ελληνική αγορά εργασίας	61
2.1.1. Οι εξελίξεις στην απασχόληση	61
2.1.2. Ανεργία: Επίπεδο και διάρθρωση	70
2.2. Η απασχόληση στο εμπόριο το 2016	74
2.2.1. Βασικές τάσεις	74
2.2.2. Συγκριτικά στοιχεία: Απασχόληση στο εμπόριο και στο σύνολο	76
2.3. Η απασχόληση στο εμπόριο: Μεταβολές	81

2.3.1.	Οι μεταβολές στους κλάδους του εμπορίου	81
2.3.2.	Οι μεταβολές κατά φύλο και ηλικία	82
2.3.3.	Οι μεταβολές κατά θέση στο επάγγελμα	86
2.3.4.	Οι ευέλικτες μορφές εργασίας στο εμπόριο	89
	Η μερική απασχόληση	89
	Η απασχόληση ορισμένου χρόνου	92
2.4.	Η απασχόληση στις πολύ μικρές επιχειρήσεις	98
	Σύνολο της οικονομίας	99
	Εξελίξεις στο εμπόριο	100
2.5.	Η απασχόληση στις ελληνικές εμπορικές ΑΕ και ΕΠΕ	104

Μέρος Τρίτο

Τα οικονομικά αποτελέσματα, η κεφαλαιουχική διάρθρωση και η χρηματοδότηση των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ το 2015

		115
3.1.	Εισαγωγή	117
3.1.1.	Γενική εικόνα για τις εμπορικές ΑΕ και ΕΠΕ το 2015	117
3.2.	Ο οικονομικός απολογισμός για τις ΑΕ & ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου το 2015	122
3.2.1.	Οι πωλήσεις και η κερδοφορία των ΑΕ & ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου το 2015	123
	Ο κύκλος εργασιών	123
	Μεικτά, λειτουργικά και καθαρά κέρδη	124
3.2.2.	Η κεφαλαιουχική διάρθρωση των ΑΕ & ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου το 2015	130
	Η ανάπτυξη του ενεργητικού	130
	Η εξέλιξη του κυκλοφορούντος και διαθέσιμου κεφαλαίου	134
3.2.3.	Οι πηγές της χρηματοδότησης των ΑΕ & ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου το 2015	136
	Η εξέλιξη των ιδίων κεφαλαίων	136
	Ανάλυση του χρέους	138
3.2.4.	Η αποδοτικότητα των κεφαλαίων και η ρευστότητα των ΑΕ & ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου	141
	Η αποδοτικότητα των ιδίων και των συνολικών κεφαλαίων	141
3.3.	Οι πηγές της ανάλυσης	147

Μέρος Τέταρτο

Τα οικονομικά στοιχεία των Μικρομεσαίων εμπορικών επιχειρήσεων:

Δειγματοληπτική έρευνα INEMY για το 2016

		151
4.	Εισαγωγή	153
4.1.	Το προφίλ των εμπορικών επιχειρήσεων και οι επιχειρηματικές στρατηγικές	154
4.1.1.	Έτος ίδρυσης και λειτουργίας	154
4.1.2.	Μίσθωση ή ιδιόκτητο ακίνητο	155
4.1.3.	Γεωγραφική προέλευση προϊόντων	157
4.1.4.	Τιμολογιακή πολιτική	159
4.1.5.	Σχέση με προμηθευτές	160
4.1.6.	Νέες προσλήψεις /απολύσεις	163
4.2.	Βασικά οικονομικά στοιχεία των επιχειρήσεων στο λιανικό εμπόριο	163
4.2.1.	Κύκλος εργασιών και κόστος εμπορευμάτων	163
4.2.2.	Λειτουργικά έξοδα	165
4.3.	Οφειλές και τραπεζικός δανεισμός	168
4.3.1.	Οφειλές	168
4.3.2.	Χρηματοδότηση και επενδύσεις	169
4.3.3.	Η συνολική εικόνα του χρέους	171

4.4.	Ομαδοποίηση για τη διερεύνηση της επίδοσης των επιχειρήσεων στο λιανικό εμπόριο	172
4.4.1.	Εισαγωγικές και μεθοδολογικές παρατηρήσεις	172
4.4.2.	Κατηγορίες επίδοσης και ανάλυση ομάδων	172
4.4.3.	Συμπερασματικές διαπιστώσεις	180
4.5.	Υποκειμενικές προσεγγίσεις – Η γνώμη των εμπόρων	181
4.5.1.	Τα προβλήματα των εμπορικών επιχειρήσεων	182
4.5.2.	Στάσεις και αντιλήψεις του εμπορίου στα κρίσιμότερα προβλήματα	183
	4.5.2.1. Θέσεις των εμπόρων για το φορολογικό	183
	4.5.2.2. Θέσεις των εμπόρων για το ασφαλιστικό	186
4.5.3.	Ποιοτικές διαπιστώσεις για τη θέση της επιχείρησης ως προς το εξωτερικό περιβάλλον	190
4.5.4.	Εξοικείωση με νέες τεχνολογίες	191
4.6.	Μεθοδολογία	194
	Πληθυσμός-στόχος, δείγμα της έρευνας και τεχνική δειγματοληψίας	194
Ειδικό Θέμα		
Η εξέλιξη του κλάδου των σουπερ μάρκετ		199
	Εισαγωγή	201
	Ορισμός	201
	Προσδιοριστικοί παράγοντες εξέλιξης του κλάδου	202
	Ο κλάδος μέσα από τα βασικά οικονομικά μεγέθη	206
	Ανάλυση κερδοφορίας	206
	Ανάλυση αποδοτικότητας	207
	Ανάλυση ρευστότητας	208
	Ανάλυση χρηματοοικονομικής διάρθρωσης	209
	Παρουσίαση επιχειρήσεων του κλάδου	210
Παραρτήματα		
215		215
A:	Το διεθνές οικονομικό περιβάλλον κατά το 2015 και η Ελλάδα	217
B:	Η απασχόληση στο εμπόριο: Διάρθρωση και εξελίξεις	219
Γ:	Τα αποτελέσματα της έρευνας σε Ατομικές, Ομόρρυθμες και Ετερόρρυθμες Εμπορικές Επιχειρήσεις	230
Ειδικό Παράρτημα Α		
Χρηματοοικονομικοί δείκτες: Ανάλυση κατά κλάδο και τομέα		237
Ειδικό Παράρτημα Β		
Χρηματοοικονομικοί δείκτες: Ανάλυση ανά περιφέρεια		275

Εισαγωγή

Η Ελληνική Συνομοσπονδία Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας έχει καθιερώσει από το 2001 την έκδοση της *Ετήσιας Έκθεσης Ελληνικού Εμπορίου*, της οποίας την επιστημονική ευθύνη και σύνταξη έχει αναλάβει το INEMY. Στόχος της πρωτοβουλίας αυτής ήταν η συστηματική και τεκμηριωμένη παρακολούθηση τόσο των εξελίξεων στο περιβάλλον που λειτουργεί ο τομέας του εμπορίου όσο και των χαρακτηριστικών και των οικονομικών επιδόσεων των εμπορικών επιχειρήσεων. Στην πορεία αυτών των χρόνων η *Έκθεση* εμπλουτίζεται και προσαρμόζεται στις νέες απαιτήσεις και έχει πλέον καθιερωθεί ως μία ερευνητική σταθερά έγκυρων στοιχείων και δεδομένων.

Στο Πρώτο Μέρος εξετάζονται οι μακροοικονομικές πτυχές της διεθνούς, της ευρωπαϊκής και της ελληνικής οικονομίας με την ιδιαίτερη μέριμνα να αναζητείται και να φωτίζεται κάθε φορά η θέση του τομέα του εμπορίου στις εξελίξεις αυτές. Μάλιστα, για πρώτη χρονιά φέτος, παρουσιάζονται αναλυτικά οι μακροοικονομικοί δείκτες που αφορούν το εμπόριο και το εγχώριο επιχειρηματικό περιβάλλον.

Στο Δεύτερο Μέρος αναδεικνύονται χαρακτηριστικές και κρίσιμες πτυχές της απασχόλησης του τομέα. Επιπλέον παρουσιάζεται ξεχωριστά η διερεύνηση της κατάστασης της απασχόλησης στις εμπορικές επιχειρήσεις με νομική μορφή ΑΕ και ΕΠΕ, συσχετίζοντάς τη μάλιστα με τη χρηματοοικονομική δομή και τις επιδόσεις τους.

Στο Τρίτο Μέρος αποτυπώνεται και σχολιάζεται με συστηματικό τρόπο η χρηματοοικονομική διάρθρωση και οι επιδόσεις των εμπορικών επιχειρήσεων που δημοσιεύουν ισολογισμούς.

Στο Τέταρτο Μέρος της *Έκθεσης* παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ετήσιας έρευνας που συστηματικά πλέον διενεργεί το INEMY σε δείγμα 1.200 εμπορικών επιχειρήσεων. Η έρευνα αυτή, που από φέτος θα πραγματοποιείται δύο φορές το χρόνο, αποτελεί καινοτομία, αφού πραγματοποιήθηκαν σημαντικές μεθοδολογικές αλλαγές με σκοπό να καλύψουν το «άγνωστο τοπίο» των επιχειρήσεων που δεν δημοσιεύουν ισολογισμούς.

Στην *Έκθεση* του 2016 περιλαμβάνεται ένα Ειδικό Θέμα που αφορά την πορεία των σουπερ-μάρκετ, ενός κλάδου με ιδιαίτερη δυναμική στην ελληνική οικονομία.

Παρουσιάζονται επίσης σε δύο Ειδικά Παραρτήματα: α) η χρηματοοικονομική κατάσταση και οι επιδόσεις των ΑΕ και ΕΠΕ σε κλαδική βάση και συγκριτικά με το σύνολο του τομέα (14 κλάδοι του εμπορίου) και β) ανάλογη ανάλυση με βάση την περιφέρεια στην οποία οι εμπορικές επιχειρήσεις ΑΕ και ΕΠΕ έχουν την έδρα τους.

Την εκπόνηση της *Έκθεσης* για το 2016 ανέλαβε η ερευνητική ομάδα του INEMY-ΕΣΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, εργάστηκαν οι κ.κ. Χαράλαμπος Αράχωβας, Νίκος Γεωργοκόστας, Μαρία

Δαφνομήλη, Ελισσάβετ Σαλπέα και Παναγιώτης Κολοκυθάς. Την επίβλεψη της έρευνας είχε η κα Δήμητρα Γούναρη, συντονίστρια του Τμήματος Έρευνας και Τεκμηρίωσης του INEMY. Για τη συγγραφή του Τρίτου Μέρους της Έκθεσης υπήρξε και φέτος ειδική συνεργασία με την εταιρεία συμβούλων επιχειρήσεων ICAP GROUP ΑΕ, και πιο συγκεκριμένα με την κα Σοφία Βώσσου και τον κ. Ιάκωβο Κατακουζηνό, και με την υποστήριξη της κας Ελευθερίας Παραμερίτη και του κου Μάρκου Κοντοέ.

Την ευθύνη οργάνωσης και παρακολούθησης του έργου είχε η κα Βάλια Αρανίτου, διευθύντρια του INEMY και επίκουρη καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Κρήτης. Τον γενικό επιστημονικό συντονισμό του έργου είχε ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Πειραιώς κ. Ιωσήφ Χασσίδ.

Νοέμβριος 2016

Βασικές διαπιστώσεις

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Το οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον

- ▶ Οι αναπτυγμένες οικονομίες έχασαν το 2015 το «momentum» της ανάπτυξης, ενώ οι προβλέψεις για το α΄ εξάμηνο του 2016 κινήθηκαν σε χαμηλότερα των αναμενομένων επίπεδα.
- ▶ Σε ό,τι αφορά την Ευρωζώνη, ο ρυθμός ανάπτυξης αναμένεται να επιβραδυνθεί στο 1,7% το 2016 και στο 1,5% το 2017, έναντι του 2,0% το 2015. Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της Ευρωζώνης θα παραμείνει πλεονασματικό και χωρίς σημαντικές μεταβολές.
- ▶ Στο μέτωπο της απασχόλησης, επισημαίνεται ότι η αποκλιμάκωση της ανεργίας αναμένεται να σταθεροποιηθεί.
- ▶ Παρατηρείται σημαντική επιβράδυνση του παγκόσμιου εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών τα τελευταία χρόνια.
- ▶ Η συρρίκνωση του παγκόσμιου εμπορίου ήταν εντονότερη όσον αφορά τα αγαθά, ενώ οι ρυθμοί ανάπτυξης του εμπορίου υπηρεσιών σημείωσαν μικρότερη πτώση.
- ▶ Η επιβράδυνση της απελευθέρωσης του εμπορίου και η στροφή σε μέσα προστατευτισμού αποτελούν πρόσθετους παράγοντες ανησυχίας.
- ▶ Οι τιμές των βασικότερων εμπορευμάτων κινήθηκαν πτωτικά από το 2014, παρουσιάζουν εντούτοις ανάκαμψη κατά το μεγαλύτερο μέρος του 2016.
- ▶ Αναμένονται τάσεις διόρθωσης της τιμής του πετρελαίου κατά το 2017.
- ▶ Οι πιέσεις που ασκήθηκαν στην ελληνική οικονομία κατά το 2015 ήταν ηπιότερες από τις αναμενόμενες.
- ▶ Η ιδιωτική κατανάλωση μειώνεται για 7η συνεχόμενη χρονιά, επιφέροντας μεταξύ άλλων επιπτώσεις στο λιανικό και χονδρικό εμπόριο.
- ▶ Οι προβλέψεις για την πορεία του ΑΕΠ και την ανεργία είναι ενθαρρυντικές για την επόμενη διετία. Αναμένονται αυξήσεις στα επίπεδα του πληθωρισμού.
- ▶ Σημαντική θεωρείται η ολοκλήρωση της αξιολόγησης του προγράμματος.
- ▶ Η συμμετοχή του εμπορίου στην οικονομική δραστηριότητα, παρά τις πιέσεις που δέχεται ο κλάδος από το 2010, διατηρείται σε υψηλό επίπεδο (11%).

- ▶ Ο Γενικός Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο λιανικό εμπόριο μειώθηκε σωρευτικά κατά 28,3% το διάστημα 2010-2015, αλλά ο ρυθμός υποχώρησης επιβραδύνεται τα τελευταία δύο χρόνια (2014-2015).
- ▶ Η υποκατηγορία του λιανικού που πλήγηκε λιγότερο ήταν τα μεγάλα καταστήματα τροφίμων (πτώση -19,3%), ενώ τα σχετικά μικρότερα καταστημάτων τροφίμων – ποτών – καπνού σημείωσαν πολύ ισχυρότερη πτώση (-31,4%).
- ▶ Η υποκατηγορία που εμφάνισε τη μεγαλύτερη σωρευτική υποχώρηση είναι τα έπιπλα – οικιακός εξοπλισμός (-52,9%).
- ▶ Το χονδρικό εμπόριο επηρεάστηκε περισσότερο από την οικονομική ύφεση σε σχέση με το λιανικό, αλλά το 2014 ο κύκλος εργασιών του σταθεροποιήθηκε. Στη συνέχεια (2015) ο κύκλος εργασιών κατέγραψε μεν αξιοσημείωτη πτώση, ωστόσο ήταν σαφώς ηπιότερη των προηγούμενων ετών.
- ▶ Ο κλάδος του αυτοκινήτου δέχτηκε ισχυρότατες πιέσεις μεταξύ 2010-2013. Η εικόνα ανατρέπεται τα έτη 2014 και 2015, οπότε παρουσιάζεται αύξηση του κύκλου εργασιών.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ελληνική αγορά εργασίας το 2016

- ▶ Το 2016 η απασχόληση στην ελληνική οικονομία αυξήθηκε για 2η συνεχή χρονιά μετά από μια περίοδο συνεχούς συρρίκνωσης (2008-2013) αλλά και σταθεροποίησης (2014). Ωστόσο παραμένει σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα, καθώς ο αριθμός των εργαζομένων είναι κατά τι μικρότερος του αντίστοιχου του 1993.
- ▶ Από τη βελτίωση της απασχόλησης επωφελήθηκαν φέτος οι άρρενες, καθώς περισσότερες από 7 στις 10 νέες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν τον τελευταίο χρόνο καλύφθηκαν από άνδρες, ενώ πολύ ισχυρή ήταν η αύξηση των εργοδοτών, ανεξαρτήτως φύλου.
- ▶ Το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε σε 23,4% από 24,8% το 2015, ενώ σε απόλυτα μεγέθη οι άνεργοι είναι κατά σχεδόν 70.000 λιγότεροι συγκριτικά με πέρυσι (ηλικίες 15-64).
- ▶ Παρά τις πιέσεις που δέχεται το εμπόριο καθ' όλη τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, παραμένει ο σημαντικότερος εργοδότης της χώρας, με μερίδιο 17,6% στη συνολική απασχόληση και 20,1% στη μη αγροτική απασχόληση.
- ▶ Η απασχόληση στο εμπόριο μειώθηκε κατά 1,1% φέτος μετά την ενίσχυση κατά 5,3% το 2015, σημειώνοντας απώλειες της τάξης των 7.000 θέσεων εργασίας.
- ▶ Σχεδόν 1 στους 4 νέους κάτω των 25 ετών που εργάζεται στον μη αγροτικό τομέα απασχολείται στο εμπόριο (24,6%), μερίδιο που δεν έχει μεταβληθεί ουσιαστικά από το 2015 (24,8%), ενώ το ποσοστό αυτό αυξάνεται από το 2008 έως σήμερα.
- ▶ Στο εμπόριο συγκεντρώνεται το 31,6% του συνόλου των εργοδοτών, το 30,3% των αυτοαπασχολούμενων και το 37,5% των συμβοηθούτων μελών της συνολικής μη αγροτικής απασχόλησης, ενώ η συμμετοχή των μισθωτών περιορίζεται στο 16,2% (15,1% άνδρες και 17,5% γυναίκες μισθωτοί).

- ▶ Ο κλάδος του εμπορίου συγκεντρώνει τη μεγαλύτερη αναλογία εργαζομένων με μερική απασχόληση από το σύνολο της μη αγροτικής απασχόλησης.
- ▶ Σε αντίθεση με τη μερική απασχόληση, η εργασία ορισμένου χρόνου δεν συγκεντρώνει σημαντικό αριθμό εργαζομένων στο εμπόριο (6,9% στο σύνολο των μισθωτών του εμπορίου έναντι 11,7% στο σύνολο των μισθωτών στη μη αγροτική απασχόληση).
- ▶ Συγκριτικά με το 2015, η απασχόληση στο λιανικό εμπόριο παρουσίασε οριακή αύξηση (0,1%), ενώ σε αυτοκίνητα και χονδρικό παρουσίασε αξιοσημείωτη πτώση (4,4% και 4,2% αντίστοιχα).
- ▶ Η αύξηση της απασχόλησης των εργοδοτών στο εμπόριο κατά 7,5% δεν μπόρεσε να αντισταθμίσει παρά μόνο εν μέρει την υποχώρηση που σημειώθηκε στις λοιπές, κατά θέση στο επάγγελμα, κατηγορίες.
- ▶ Σήμερα, ύστερα από 8 χρόνια ύφεσης, οι πιέσεις στις πολύ μικρές επιχειρήσεις έχουν αποδειχθεί ισχυρότερες, αφού το μερίδιο της απασχόλησης στις μικρο μονάδες υποχώρησε στο 58,2% έναντι 62,2% το 2008.
- ▶ Οι πολύ μικρές επιχειρήσεις, τόσο πριν από την ύφεση όσο και σήμερα, αποτελούν διεξοδο απασχόλησης για τις ευάλωτες ομάδες (τους νέους έως 29 ετών και όσους βρίσκονται κοντά σε ηλικία συνταξιοδότησης).

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Ο απολογισμός των ΑΕ και ΕΠΕ για το 2015

- ▶ Οι εμπορικές ΑΕ και ΕΠΕ επέδειξαν σχετική ανθεκτικότητα στις έντονα αρνητικές συνθήκες που «πάγωσαν» την αγορά, όμως δεν έμειναν αλώβητες.
- ▶ Οι πωλήσεις υποχώρησαν (-1,8%) μετά την αύξηση που είχε καταγραφεί τον προηγούμενο χρόνο.
- ▶ Τα μεικτά κέρδη αυξήθηκαν για 2η συνεχή χρονιά (1,9%).
- ▶ Σε επίπεδο καθαρών αποτελεσμάτων, τα κέρδη προ φόρου περιορίστηκαν εκ νέου (-42,4%). Η κερδοφορία επηρεάστηκε σημαντικά από τις υπέρογκες ζημιές πολύ μεγάλης εταιρείας του ελληνικού εμπορίου.
- ▶ Το 2015 διαφαίνεται ανακοπή του κλίματος αποεπένδυσης στο εμπόριο. Οι συνολικές επενδύσεις κατέγραψαν μικρή αύξηση.
- ▶ Το συνολικό ενεργητικό των ΑΕ και ΕΠΕ αυξήθηκε κατά 1,1%. Στην αύξηση συνέβαλε κυρίως το πάγιο ενεργητικό και, σε μικρότερο βαθμό, τα ρευστά διαθέσιμα. Αντίθετα, το κυκλοφορούν υπέστη μείωση 2,1%.
- ▶ Το συνολικό χρέος των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ διευρύνθηκε κατά 3,2% το 2015, εξαιτίας κυρίως της αύξησης των βραχυπρόθεσμων τραπεζικών χρηματοδοτήσεων (5,2%).
- ▶ Σύμφωνα με τον Αριθμοδείκτη Κεφαλαίου Κίνησης, η γενική ρευστότητα επιδεινώθηκε σε 1,19 το τελευταίο έτος από 1,24 το 2014.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Τα οικονομικά στοιχεία των Μικρομεσαίων (ΜμΕ) εμπορικών επιχειρήσεων: Δειγματοληπτική έρευνα του INEMY για το 2016

- ▶ Το μεγαλύτερο μέρος των εμπορικών επιχειρήσεων του λιανικού (66%) και του χονδρικού εμπορίου (73%) επιχειρούν πάνω από 10 έτη. Ειδικότερα στο λιανικό εμπόριο, το 20% των επιχειρήσεων ξεκίνησαν τη λειτουργία τους τα χρόνια της κρίσης (2010-2016), στοιχείο που δείχνει ότι το λιανεμπόριο αποτελεί κλάδο με ισχυρή δυναμική.
- ▶ Το 52% των επιχειρήσεων χονδρικού εμπορίου δραστηριοποιούνται σε ιδιόκτητο ακίνητο με μέσο όρο εμβαδού 534 τ.μ. Αντίστοιχα, στο λιανικό εμπόριο 3 στις 10 επιχειρήσεις έχουν ιδιόκτητο ακίνητο με μέσο όρο εμβαδού 108 τ.μ.
- ▶ Στο λιανικό εμπόριο η γεωγραφική προέλευση των προϊόντων είναι η εγχώρια αγορά (62,1%). Όμοια, με ποσοστό 58,0%, παρουσιάζεται και η εικόνα του χονδρικού εμπορίου.
- ▶ Στο λιανικό εμπόριο το 86,1% των εμπορικών επιχειρήσεων δεν προχώρησαν ούτε σε απολύσεις ούτε σε προσλήψεις κατά το α΄ εξάμηνο του 2016.
- ▶ Έξι στους 10 επιχειρηματίες λιανικής έλαβαν την επιχειρηματική απόφαση να διατηρήσουν αμετάβλητο το επίπεδο τιμών των προϊόντων τους κατά το πρώτο εξάμηνο του 2016.
- ▶ Η πλειονότητα των επιχειρηματιών τόσο στο λιανικό όσο και στο χονδρικό εμπόριο δεν άλλαξαν κάποιον προμηθευτή εντός του πρώτου εξαμήνου του έτους.
- ▶ Ο κυριότερος λόγος που οι επιχειρήσεις του λιανικού εμπορίου διέκοψαν τη συνεργασία τους με κάποιον προμηθευτή είναι η τιμολογιακή πολιτική των προϊόντων (42,4%).
- ▶ Η μέση τιμή του κύκλου εργασιών για το 2016 στις επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου εκτιμάται ότι θα κυμανθεί μεταξύ 110.000-120.000 €.
- ▶ Το 52,9% των επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου δεν έχει καθόλου οφειλές.
- ▶ Το 24% των επιχειρήσεων του χονδρικού εμπορίου και το 29% των επιχειρήσεων του λιανικού έχουν ληξιπρόθεσμες οφειλές στην εφορία, ενώ τα ποσοστά τους όσον αφορά τις ληξιπρόθεσμες οφειλές σε ασφαλιστικά ταμεία είναι 21% και 30% αντίστοιχα.
- ▶ Το ποσοστό αυτών που οφείλουν σε προμηθευτές είναι 17%, γεγονός που συνηγορεί στο ότι το εμπόριο δεν δημιουργεί χρέη στην αλυσίδα αξίας.
- ▶ Οι επιχειρήσεις του λιανικού εμπορίου με δανειακές οφειλές στα πιστωτικά ιδρύματα ανέρχονται στο 17% ενώ του χονδρικού εμπορίου στο 22%.
- ▶ Δύο στις 10 επιχειρήσεις λιανικής δεν εμφανίζουν ληξιπρόθεσμες οφειλές παρά το γεγονός ότι ο κύκλος εργασιών τους έχει μείνει στάσιμος μεταξύ του β΄ εξαμήνου του 2015 και του α΄ εξαμήνου του 2016.
- ▶ Η φορολόγηση αποτελεί το μείζον ζήτημα για τις εμπορικές επιχειρήσεις.
- ▶ Ο κλάδος ένδυσης – υπόδησης προβληματίζεται σε εντονότερο βαθμό απ΄ ό,τι ο μέσος όρος για τα θέματα του αθέμιτου ανταγωνισμού και της εγκατάστασης των εμπορικών κέντρων.
- ▶ Το 71% των εμπορικών επιχειρήσεων έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο, ενώ το 76,4% χρησιμοποιεί τις διαθέσιμες υπηρεσίες για εμπορικούς λόγους.